

UNITED NATIONS

ՀԱՅԱՍՏԱՆ
ՄԱԿԻ-Ի
ՄԱՍԻՆ

ԱԱՎ
ԱԱՎ

UN IN BRIEF

ՄԱԿԻ ԳՈՐԾՈՒՏԵՌՈՒԹՅՈՒՆ

Միավորված ազգերի կազմակերպությանը ստեղծվել է 1945թ. հոկտեմբերի 24-ին 51 երկրների կողմից, որոնց պարտավորությունն միջազգային համագործակցության և համքնիանուր անվտանգության հստատման միջոցով եւսնել խստադույան պահպանմանը։ Այօր աշխարհի գրեթե բարբ ազգերը մոռնում են ՍԱԿ-185 երկրներ դաշինքի մեջ։

Միավորված ազգերի կազմակերպության անդամ դատարկ՝ *ԿԵՐՆԵՎՈՐՈՎ Շ. ԽԱՆԱԴԱՅԻՆ* նշանակած նախագահին ընդունել Միավորված ազգերի կանոնադրությունը, այն է՝ միջազգային հարաբերությունների իրմանական սկզբունքները ասհմանող միջազգային դաշնագիրը։ Համաձայն կանոնադրությանը՝ Միավորված ազգերն ունեն չորս նպատակ. խստադույան և անվտանգության պահպանել միջազգային ասպարեզում, բարեկամական հարաբերություններ հստատել ազգերի միջև, հստանդիանուր ջանքերով խրանել միջազգային խնդիրների լուծման ու նարդու իրավունքների նկատմամբ հարզանք սերմաներուն ուրբաթած գործենքացը և ի վերջո հանդես գալ որպէս ազգերի գործությունների հստածայնեցումն ապահովող կենարու։

Միավորված ազգերի կազմակերպության անդամ-երկրներն անկախ են։ Միախարձակած ազգերի կազմակերպությունը չի ենթադրու համաշխարհային կառավարում և չի ասհմանում օրենքներ։ Սակայն նա ապահովում է միջազգային հակամարտությունների հարթեցնանն ուրբաթած ուղիների մշակումը և հսմանարած ազգերության խնդիրների լուծման հսնաք անհրաժեշտ քաղաքականության ձևավարում։ ՍԱԿ-ի անդամ բարբ երկրները մեծ և փոքր, հարուստ և աղքատ, անկախ քաղաքական տեսակետների և առջական համաշխարհերի բնույթից, վերաբիշյալ գործըմբացում ունեն ծայնի և ընտադույան իրավունք։

Միավորված ազգերի կազմակերպությանն ունի վեց հիմնական մարմին: Դրանցից իննորը՝ Գլխավոր տասմբեան, Անվտանգության խորեություն, Տնտեսական և տոքտության հարցերով խորեություն, Հոգարքարձուների խորեություն և Քարտոսպարտությունը, զանվորն են Նյու Յորքի Կենտրոնական գրասենյակում: Վեցերորդ մարմինը՝ Արդարադատության միջազգային դատարանը, զանվորն է Հասագյուն (Նիդեղանդեր):

Գլխավոր ասամբեա

ՍԱԿ-ի անդամ բոլոր երկրները ներկայացված են Գլխավոր տասմբեայում: Վերջինս իրենից ներկայացնում է ազգերի մի խորհրդարան, որի նկատքում քննարկվում են աշխարհի ամենահրասանակ խնդիրները: Կազմակերպության յուրաքանչյուր անդամ երկիր ունի մեկ ձայն: Կարևոր հարցերը, ինչպիսին են միջազգային խաղաղության և անվտանգությանը վերաբերող հանձնարարականները, նոր անդամների անդամագրությունը, ՍԱԿ-ի և Խաղաղության պահպանան միջոցառումներին հասուլացվող բյուջեն, որոշվում են ձայների երկու երրորդի մեծամասնությամբ: Մասած հարցերը որոշվում են պարա մեծամասնությամբ: Վերջին տարիներին հստոր ջամփեր են գործադրվել, որպեսզի որոշումները կայսցվեն ավելի շատ համաձայնության, քան թե պաշտոնական թիեզրկության միջոցով:

Ասամբեայի 1998/1999 թվականի նստաշրջանում քննարկման են դրված 166 տարաբերույթ իրմանմարդեր, ներառյալ խաղաղության և անվտանգության, զինարարակին, կայուն զարգացման, ՍԱԿ-ի վերակազմակերպման, շրջակա միջավայրի պահպանան, ինչպես նաև 2000 թվական նուներու հետ կապված համակարգչային ծրագրերի վավերացմաններին առնչվող խնդիրներ: Ասամբեան չի կարող գործողություններ պարուարել որևէ երկիր կողմից, սակայն նրա հանձնարարականները ներկարացնում են միջազգային համարժյան կարծիքն ու ազգերի բարդական վարկը:

Գլխավոր տասմբեան կանոնավոր կերպով գումարիսն է տարեկան մեկ անգամ սեպտեմբեր ամսից մինչև դեկտեմբեր: Աներաժեշտության դեպքում այն կարող է շարունակվել ամեն երկար, իսկ արտակարգ իրավիճակների կապակցությամբ գումարել հստոր կ կամ արտասիերե նիսա: Նիսութից ազատ շրջանում Ասամբեայի աշխատանքներն իրականացվում են վեց հիմնական հանձնաժողովների, այժմ մասնաճյուղերի և ՍԱԿ-ի Քարտոսպարտության կողմից:

Անվտանգության խորհուրդ

Համաձայն ՍԱԿ-ի կանոնադրության, Անվտանգության խորհուրդը հիմնականում պատսալիսանառու է աշխարհի խաղաղության և անվտանգության պահպանման հսկայացությանը:

Խաղաղությանը պատմացող փոսնզի դեպքում Խորհուրդը կարող է նիստ հրավիրել ցանկացած պահի, լինի զիշեր, թե ցերեկ:

Անվտանգության խորհուրդն ունի տասներեք անդամ երկիր:

Դրանցից հինգը՝ Չինասամանը, Ֆրանչիսան, Ռուսասամանի Դաշտուրյունը, Մեծ Բրիտանիայի Միացյալ Թագավորությունը, Ամերիկայի Միացյալ Նահանգները, Ճշտական անդամներ են:

Մնացած տասն ընդունված են Գլխավոր ասամբլեայի կողմից երկու տարի ժամկետով: Վեջին ասարհներին անդամ երկրները ըննարկել են խորհրդի անդամության կազմում փոփոխարյունների հետարակությունը այն մկանառությունը, որ այն արագացվի այսօրվա քաղաքական և անտեսական իրավիճակը: Որոշումներ կայացնելիս անհրաժեշտ է խորհրդի 9 կողմ ձայների առկայությունը: Եթե մշտական անդամներից մեկը դեմ քվեարկի և կամ որպահն վրա «վետո» դնի, որոշումը չի կայացվի:

Բացառություն են ընթացակարգային հարցերի վերաբերյալ քվեարկությունները: Բոլոր անդամ երկրները պարտավոր են իրականացնել խորհրդի կայացրած որոշումները:

Եթե միասի օրսկարզի հարց է դատնում միջազգային խաղաղությանը սպառնացող փոտանը, խորհրդը նախ և առաջ փորձում է վիճաբանությունները հարթել խաղաղ ճանապարհու:

Նա կարող է առաջարկել իրավիճակի տածման ուղիներ և կամ հանդես գալ որպես միջնորդ: Չինված պայքարի դեսպրում խորհրդը փորձում է երազարտ սպահովել: Հանդես գարով խաղաղաբար ստարետությամբ՝ խորհրդը կարող է նպաստել կողմների միջև զինազարսքի պահպանման ու խաղընդունել հակամարտող ուժերի բախմանը:

Խորհրդը կարող է միջոցներ ձևոր առնել՝ ապահովելու ընդունած որոշումների կենսագործումը: Այն կարող է պարասարձել տնտեսական պատժամիջոցներ, և կամ արգելել զենքի առևտուրը: Եզակի դեպքերի հանդար անդամ երկրներն ունեն Անվտանգության խորհրդի բոլորփարյունը՝ օգասագործելու բարը անհրաժեշտ միջոցները, ներառյալ համատեղ ուսանական գործությունների վերաբերյալ ընդունված որոշումների կենսագործումն ապահովելու վերաբերյալ:

Նոր Գլխավոր քարտուղարի նշանակման և ՍԱԿ-ի կազմուն նոր երկրների անդամակցության առնչությանը խաղաղուրդը կարող է

հանձնարարականներով հանդես գտն Գլխավոր ասամբլեայի առաջ:

Տնտեսական - սոցիալական խորհուրդ

Տնտեսական և սոցիալական հարցերով խորհուրդը, լիազօրքած լինելով Գլխավոր ասամբլեայի կողմից, կորորդինացնում է Սրբագրված ազգերի կազմակերպության և ԱՄԿ-ի ընտանիքի տնտեսական և սոցիալական ուժություն տնտեսական և աշխատանքները: Հանդիսանարով միջազգային տնտեսական և սոցիալական հարցերով զբաղվություն, ինչպես նաև բարպարականության ձևափորման հանձնարարականներ մշակող գլխավոր համաժողովը խորհուրդը կարևորագույն դեր է խաղում կայտն զարգացման որբուռմ միջազգային համագործակցության խրանման գործում: Խորհուրդը նաև խորհրդատվական երկխոսություններ է ունենում հստաբական կազմակերպությունների հետ՝ կենտական կազմ ապահովելով Սրբագրված ազգերի կազմակերպությամ և բարպարագիտական հստաբակուրյան միջև:

Խորհրդի մեջ ընդգրկված են 54 անդամ երկրներ, որոնք ընտրվում են Գլխավոր ասամբլեայի կողմից երեք տարի ժամկետում: Նաև տարին մեկ գոտմարտ է նիստ՝ մեկ ամիս տևողությամբ: Նիստը հաջորդաբար անցկացվում է Նյու Յորքում և Ժնևում: Նախարարական կողմից նիստում քննություններ կարիքարագույն տնտեսական և սոցիալական հարցեր: Սկսած 1998 թվականից, Խորհրդը ընդլայնեց իր ընտարկումների որբուռմ ընդգրկելով նաև հոմանիշապ ընտարկի հարցեր:

Խորհրդի շորջառարյա աշխատանքներն իրականացվում են մասնացյուղերի կողմից, որոնք կանոնավոր հանդիպումներ են ունենում և հաշվառում են Խորհրդի առաջ: Սարբությունների հարցերով հանձնաժողովն, օրինակ, Վերահսկում է նարբու իրավունքների պահպանումը ողջ աշխարհում: Մնացած մասնացյուղերն անդրաստում են այնպիսի խնդիրների, ինչպիսին են սոցիալական զարգացումը, կանանց կարգավիճակը, հանցագործությունների կանխարգելումը, քնքավելերի դեմ պայքարն ու ջրական միջավայրի պահպանումը: Հինգ տարածաշրջանային հանձնաժողովները խրանում են անտեսական զարգացումն ու ամրապնդում համապատասխան որբաների տնտեսական կավերք:

Հոգաբարձուների խորհուրդ

Հոգաբարձուների խորհուրդը իմանվել է 7 անդամ երկրների

Կողմից կառավարվող 11 ենթակա տարրածքների միջազգային վերահսկողն իրավանացներու նպաստակով: Խորհրդի տուղթնան նպաստակն էր նաև համապատասխան քայլեր ձեռնարկել՝ վերահիշյալ տարրածքներուն ապահովելու ինքնորոշման կամ անկախության հասնելու գործընթացը:

Մինչ 1994 թվականը բարյ ենթակա տարրածքները ձեռք բերեցին ինքնորոշում կամ անկախություն կամ որպես առանձին պետություններ և կամ միանալով հարևան անկախ երկրներին: Վերջինն այդ կազմով խաղաղօվկիանոսյան կղզիների ենթակա տարրածքն էր (Պալատ), որի վարչական կառավարումն իրավանացվում էր Սիացյալ Նահանգների կողմից, որը և դարձավ ՄԱԿ-ի 185-րդ անդամ երկիրը:

Քանի որ Հազարարձուների խարիսքը սպարտել է իր առաքերարյանը, այժմ կազմով ունի բնդամենը Անվանագործյան Խորհրդի 5 մշտական անդամ: Խորհրդը վախիտարյուններ է մոցրել մերացակարի դրայվերի մեջ, որպեսզի անհրաժեշտության դեպքում դրանք համապատասխանեն ժամանակի և իրավիճակի պահանջներին:

Արդարադատության Միջազգային դատարան

Արդարադատության միջազգային դատարանը, այլ կերպ կոչված՝ Համաշխարհային դատարանը, ՄԱԿ-ի իրավական հարցերան զիսավոր մարմնն է: Դատարանը կազմված է 15 դատավորներից, որոնք ընտրվում են Գլխավոր Ասամբլեայի և Անվանագործյան խորհրդի կողմից, և կոչված է լուծերու երկրների միջև ծագած արարածայնությունները: Երկրների մասնակցությունը դատավարությանը կամավոր է, սակայն մասնակցության դեպքում ավալ երկիրը պարտավոր է ենթարկել դատավարանի կայսացրած վճռին: Անկասմեշտության դեպքում դատարանը կարող է նաև Գլխավոր ասամբլեայի առջև հանդես գալ խորհրդապահական առաջարկություններով:

Զարտուղարությունը

Զարտուղարությունը պատասխանառուու է Սիավորված ազգերի կազմակերպության իմբնական և վարչական աշխատանքների իրավանացման համար: Այդ գործընթացը դեկսավարում են Գլխավոր ասամբլեան, Անվանագործյան խորհրդուն ու մյուս նարկները: Զարտուղարությունը զիսավարում է Գլխավոր քարառակարը, որն անհրաժեշտության դեպքում իրավանացնում է լրացնիչ աշխատակազմի նշանակումները և

պատասխանառությունը է հսկմքնդիմանոր վարչական կառավարման համար:

Քարտուղարությունը բաղկացած է գործակալարքյուններից և տարածաշրջանային գրասենյակներից: Ընդհանուր աշխատակազմը կազմված է 160 երկրներից եկած 8700 ծառայութերից: Պատասխանառությունների են Միավորված ազգերի կազմակերպության կենտրոնական գրասենյակը Նյու Յորքում, ինչպես նաև ՍԱԿ-ի Ժնևի, Վիեննայի և Նայրոբիի գրասենյակները:

ՍԱԿԻ ՇԱՍՏԱԿԱՐԳԸ

Միջազգային արժույթային հիմնադրամը՝ Համաշխարհային բանկը և 12 այլ անկախ կազմակերպություններ, որոնք հայտնի են որպես «հասուն գործակալարքյուններ» կազմված են ՍԱԿ-ի հետ համագործակցության պայմանագրերով: Այս գործակարգությունները, այդ բվան Առողջապահության համաշխարհային կազմակերպությունը և Ըաղարացիական ավիացիայի միջազգային կազմակերպությունը, ինքնավար մարմիններ են՝ ստեղծված միջկառավարական համաձայնագրով: Նրանց միջազգային պատուսխանական վարչության շրջանակներում ներստված են տնտեսական, տցիալական, մշակութային, կրթական, սուրբառական և այլ հարակից ոլորտներ:

Նրանցից մի քանիսը, ինչպես օրինակ՝ Աշխատանքի միջազգային կազմակերպությունը և Համընդիմանոր վաստակյան միությունը, առեղի երկար տարիների պատումքյուն ունեն, քան ինքը՝ ՍԱԿ-ը: Առանձին էներգիայի միջազգային գործակալարքյունը ևս կազմված է ՍԱԿ-ի հետ հասուն պայմանագրով:

Պետք է ավելացնել, որ ՍԱԿ-ի մի շարք գրասենյակներ, ծրագրեր և հիմնադրամներ, ինչպես օրինակ՝ ՍԱԿ-ի Փախուստականների հարցերով գերազանց հանձնակառարի գրասենյակը (UNHCR), ՍԱԿ-ի Չարգացման ծրագրերի գրասենյակը (UNDP) և ՍԱԿ-ի Մանկական հիմնադրամը (UNICEF), իրենց գործունեությունն ուղղել են աշխարհի մարդկության տնտեսական և տցիալական բարեկեցության հաստատմանը: Այս գրասենյակները հսչվեսություն ունենալու համարեայի կամ Տնտեսական և տցիալական հարցերով խորելով ստուգ:

Այս բորբ կազմակերպություններն ունեն իրենց կառավարման մարմնները քյոշեն և քարտուղարությունը: Միավորված ազգերի կազմակերպության են միասին նրանք կազմում են ՍԱԿ-ի ընտանիքը և կամ ՍԱԿ-ի համակարգը: Նրանք ունեն չափազանց կոռորդինացված, բայց և տարարնույց գործողությունների ծրագիր:

Ի՞ՆՉ Է ԱՆՈՒՄ ՍԱԿ-ը ԽԱՂԱՂՈՒԹՅԱՆ ՊԱՐՊԱՆՄԱՆ ՇԱՍՏ

Միավորված ազգերի գերագույն առաքելաթյունը խստավորյան պահպանումն է: Համաձայն կանոնադրության դրայրեների, ՍԱԿ-ի անդամները համաձայնվել են տարածանությունները բայց իսպահ ճանապարհով և զերծ մնալ այլ պետությունների նկատմամբ ոտք գործադրելուց:

Տարբմեր շարունակ Միավորված ազգերի կազմակերպությունը կարևոր դեր է խաղացել միջազգային ճգնաժամերի և երկարատև հականարարությունների կարգավորման ուղղությամբ: Նա դժվարին աշխատանքներ է իրավանացրել խաղաղության առեղծնան ու պահպաննան, ինչպես նաև հումանիտար օգնության ուղրուներում: Նրա կողմից աշխատանքներ են տարիներ հականարարությունների բռնկանքը կատեցնելու ուղղությամբ: Իսկ ետևականարարության շրջանում ՍԱԿ-ը կուրոյինացված գործողություններով վիրածել է պարզել բռնադրյան արձանական պատճառները և սկիզբ դնել կայուն խաղաղության:

ՍԱԿ-ի կողմից ձեռնարկված քայլերը դրամասիկ արդյունքներ են տնեցնելու: ՍԱԿ-ի շամքերով հաղորդակալելու են Բնոյինյան ճգնաժամը (1948-1949թ.), Կորպայի երթիուային ճգնաժամը (1962թ.), Միջին Արևելքի ճգնաժամը (1973թ.): ՍԱԿ-ի հովանուղությամբ խաղաղ բաժոն սահացավ Իրան-Իրաք (1988թ.) պատերազմը, իսկ հաջորդ տարվա ընթացքում, շնորհիլ նրա հովանավորած բանակցությունների, ավելական գործերը դրա բերսեցին Աֆղանստանից: ՍԱԿ-ի միջամտությամբ վերականգնվեց Ջուվեյրի անկախությունը: 1990թ. դադարեցվեցին քաղաքացիական պատերազմները Կամբոջայում, Էլ Սալվադորում, Գվատեմալայում և Մոնգոլիկում, Վերահաստատվեցին ժարավարակական սկզբունքները Հայքիլու և Միերա Լիբեռեում,

Խաղաղ լածում ստացան և կամ կատեցվեցին
հականարսությունները մի շարք այլ երկրներում:

Զինաբափում

Միավորված ազգերի կազմակերպության գերմակառակները երկուսն են. դադարեցնել սպառազինության ասրածամբ, կրծառել և ի վերջ, վերսկանել զանգվածային ոչնչացման գեներերը: ՄԱԿ-ը մշասպես հանդիսացել է զինաբափման բանակցությունները վարդ, հանձնարարականներ մշակլու և հետագառություններ նախաձեռնող հանճառողական պատճենում է զինաբափումը: Այն հովանավորում է բանակցությունների վերաբերյալ բազմակրտմանի բանակցություններու գլխաւորություններու և միջազգային բանակցության այլ առանձներում: Այս բանակցությունների արդյունքում կնքվել են այնպիսի պայմանագրեր, ինչպիսիք են Միջուկային գենրի տարածումը կատեցնալ դաշնագիրը (1968թ.), Միջուկային գենրի փարձարկումների արգելումն միջազգային դաշնագիրը (1996թ.) և Միջուկային գենրից ազատ գոտիներ հաստատող պայմանագրերը:

Կամ նաև այլ պայմանագրեր, որոնց համաձայն արգելվում են քիմիական (1992թ.) և կենսաբանական գենրի (1972թ.) կատարելագործումը, արտադրությունն ու պահեստավորումը, արգելվում է կամ ասհմանափակվում են այլ անասիկ գեներերը: 1997թ. ամենի բան հարյուր ազգեր ստորագրեցին ականները օրենքից դրու համարող Օստավայի կոնվենցիան: ՄԱԿ-ը խրախուսում է բոլոր ազգերին հավաստարիմ մնաղ այն պայմանագրերին, որոնց համաձայն սրգելվում են պատերազմի զանգվածային ոչնչացման գեներերը: Գլխավոր առանձինան հաստատել է ՄԱԿ-ի հասուն հանձնաժամկի հանձնարարականը, որպէս նախատեավում է մինչև 2001 թվականը երավիրել գեներերի առևտուն արգելու միջազգային գլխաւորում:

Վեննայում հիմնված Աստուային էներգիայի միջազգային գործակալությունը, որին երաշխիք ունենարով մի խոնր համաձայնագրեր, վերահսկում է, որ խաղաղ նպատակների համար նախառակալած միջուկային գեներերը չվերածվեն ուազմական նպատակներին ծառայությունը: Խոկ Հաազարմ հիմնված Քիմիական գենրի արգելման կազմակերպությունը, ամրոց աշխարհում տեղեկասպակություն է հավաքում քիմիական գեներերի վերաբերյալ և կանոնավոր առուղումներ անցկացնում պարզեցու համար, քեզ արդյո՞ք երկրները հավատարիմ են քիմիական գենրի վերաբերյալ կոնվենցիայի հիմունքներին:

Խաղաղության հաստատում

ՍԱԿ-ի կողմից խաղաղության հաստատման գործընթացը ենթարկում է լնդրինաժիքի կողմերի միջև փոխըմբռնման ձեռքբերում պիվանագիտության միջացներով: Միջազգային ասպարեզում խաղաղության և անվտանգության պահպանման նկատառանով Անվտանգության խորհուրդը կարող է առաջարկությունների առենք նպատակ ունենալով բանակցությունների կամ, սուենք Միջազգային դատարանին դիմեր միջոցով կասեցնել հականարարությունները, վերականգնել կամ պահպանել խաղաղությունը տարածաշրջանում:

Գլխավոր քարտուղարը ևս մեծ դեր է խաղաղության հաստատման գործում: Նա կարող է Անվտանգության խորհրդի աշխալությանը հրավիրել միջազգային խաղաղության և անվտանգության համար սպառնալիք նախնացող ցանկացած հարցի վեա: Նա կարող է օգտագործել ցանկացած գրասենյակ, որն իր հայեցորդությամբ նախառականարար է, այսպես կազմակերպությունը ամենապես նկան հաստուկ պատվիրակությունը միջոցով միջնորդության գործընթացը կամ, դիմումագիտական միջոցառումները առանձին կամաց պատճենում: Գլխավոր քարտուղարը կարող է կիրառել նաև «կանխարգելայի դիմումագիտություն», որը նպատակ ունի բաժեկ վիճարկվող հարցերը նախարար դրանք կիսացնեն սրբել: Նա կարող է նաև աշխատախմբեր գործողել տվյալ ասարածաշրջան փաստեր հավաքելու/արձանագրելու առաքելությամբ, օժանդակել տեղում ձեռնարկված և խաղաղության պահպանմանն ողղված միջոցառումներին, իմնենել բարաքական հարցերով ՍԱԿ-ի տեղական գրասենյակ, նպատակ ունենալով նպաստել լնդրինաժիքի կողմերի միջև փոխըմբռնման հաստատմանը:

Խաղաղաստեղծ միջոցառումներ

ՍԱԿ-ը մեծամասն միջոցառումներ է ձեռնարկում՝ ուղղված բնույթյան հիմքում ընկած պատճառների վերացմանը: Խաղաղության հաստատման հիմնական բաղադրիչը երկրի գարզացմանը նպաստող միջոցառումներն են: ՍԱԿ-ի հանակարգի աջակցությամբ, ինչպես նաև դրույ երկրների, տեղական կառավարության և հասարակական կազմակերպությունների մասնակցությամբ, Միավորի ազգերի կազմակերպության գործողությունները նպատակ ունեն նիքանել կառավարման գործընթացը, պաշտպանել բարաքացիական օրենքներն ու կարգուկանմը, արքար ընտրություններն ու մարդու իրավունքները

այն երկրներամ, որոնք պայքարում են ետևականաբարտության շրջանի հետևանքների դեմ: Միաժամանակ նա օգնում է հականագործությաններից առժամանակ երկրներին՝ վերականգնելու իրենց փարչական, առողջապահական, կրթական և այլ ծառայությունները:

Որոշ միջոցառումներ, օրինակ, ՄԱԿ-ի կողմից ընարկությունների վերահսկումը Նամիրիայում 1989թ, ականազերծման ծրագրերը Սովորմբեկում, քաղաքացիական պրատրաստվածության դասընթացները՝ Հայիրիում, աեղի են տնինում ՄԱԿ-ի խաղաղապահական գործունեության շրջանակներամ և կարող են շարունակվել ՄԱԿ-ի առաքելարքյան ավարտից հետո: Որոշ այլ միջոցառումներ անցկացվում են տեղական կատակարգությունների խնդրանքով. ինչպես օրինակ Լիբերիայում, որտեղ ՄԱԿ-ը տնի խաղաղության հսկանանը օժնանակող գործադրության կամրջաբառ, որտեղ ՄԱԿ-ը տնի մարդու իրավունքների պաշտպանության գործադրության:

Գվանաճարյան, որտեղ ՄԱԿ-ը աջակցում է խաղաղապահական այն համաձայնագրերի կենսագործմանը, որոնք իրենց ազգեցրյան տնեն ազգային կյանքի գործեր բոլոր որունների վրա:

Խաղաղապահական միջոցառումներ

Անվտանգության խարիսքը նշական է ՄԱԿ-ի խաղաղապահ գործությունների ծրագիրը, սահմանում է գործունեության շրջանակները և ՄԱԿ-ին տալիս է միջազգային խաղաղության և անվտանգության պահպանման իրավունք/մանդատ:

Գործությունների գերակշռող մասը իրենցից ներկայացնում են ուղղական բնայիրի պարտավորություններ, ինչպես օրինակ, երաժշտական պահպանում կամ բաժենքային գույու աստղերում, մինչ բանակցող կողմերը երկխրաժամկետ լուծում են որունու: Այլ գործությունների հսկող կարող է պահանջվել քաղաքացիական ուսումնառության առկայությանը կամ քաղաքացիների մասնակցությանը մինարդությանը մինարդությանը կազմակերպման և մարդու իրավունքների վերահսկման գործենքացին: Ինչ վերաբերում է նախկին Հայսավավավիսայում ծավարիած գործություններին, ապա դրանք նպատակ էին հետասպնդում կանխել քշնանական հարաբերապերյանների սրանը: ՄԱԿ-ը ծավալել է նաև գործություններ, որոնց նպատակն էր ապահովաշրջանային կազմակերպությունների խաղաղապահ տժերի հետ միասին վերահսկել խաղաղության պայմանագրերի

Կենսագործումը:

Խոպաղապահ գործությունները կարող են տևել ամիսներ կամ շաբանակի և տարիներ: ՄԱԿ-ի խոպաղապահ գործությունների գույքն Հնդկաստանի և Պակիստանի միջև անցնող իրադարձությունները առանց (Զամն և Քաշմը) առեղծվել է 1949թ. իսկ Խոպաղապահ ջոկատները հաստատվել են Կիաքրուս 1964 թվականից: Ի տարրերություն դրան, ՄԱԿ-ը կարողացավ ավարտել իր առաջնորդությունը Լիբիայի և Չաջի միջև ընկած Սուրբ միջանցքում մեկ անհին ըի ավել ժամանակակիցավածում:

Քանի որ ՄԱԿ-ը ծափակել է իր առաջին խոպաղապահ գործությունները 1948թ., մոտ 118 երկրներ կամավոր արանադրել են ավելի քան 750 000 հոգու քաղացած ուսումնական և քաղաքացիական ուսումնական աշխատակազմ: Այսօր մոտ 12 500 հոգու կազմական ուսումնական և քաղաքացիական ուսումնական աշխատակազմը ընդգրկված է 14 խոպաղապահ գործություններամ:

Ի՞ՆՉ ՄԻԶՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐ Է ԻՐԱԿԱՆԱՑՆՈՒՄ ՄԱԿ-ը ԱՐԴԱՐՈՒԹՅԱՆ, ՍԱՐԴՈՒ ԻՐԱՎՈՒՅՆԵՐԻ ԵՎ ՄԻԶԱՋԳԱՅԻՆ ՕՐԵՆՔԻ ՊԱՇՏՈԱՆՈՒԹՅԱՆ ՈՒՂՂՈՒԹՅԱՄԲ

ՄԱԿ-ի ջանքերի շնորհիվ կառավարությունները հարցուրավոր դաշտականական պայմանագրեր են կնքել, որոնք աշխարհը դարձնում են առավել անվտանգ և առաջ միջավայրը. բոլորին հանուր սպահավոր սրբարթյան և հնարաւորությունների առավել մեծ սահմաններ: Միջազգային օրենքի և մարդու իրավունքների մասին կանոնադրության այս մարմինը ՄԱԿ-ի ամենանշանակալից նվաճամներից է:

Մարդու իրավունքները

Գլխավոր ասամբլեյի կողմից 1948թ. հոչակիած Մարդու իրավունքների համբարձությունը հոչակալիքը սահմանում է բոլոր տրամադրվածն և կանանց իրմանական իրավունքներն ու ազատությունը այդ բառով և կյանքի, ազատության, ազգային պատկանելության, մարդի, խոնջի, կրոնի, աշխատանքի, կրթության,

Երկրի կառավարման մեջ մասնակցության ազատությունը:

Այս իրավունքները իրավաբանորեն պարասպորենող են շնորհիվ երկու միջազգային դաշնագրերի, որոնց անդամ է հանդիսանում պետությունների գերաշխող մասը: Դաշնագրերից մեկը ներկայացնում է մարդու տնտեսական, տօջհական և մշակութային իրավունքները, իսկ յյուրը՝ քաղաքական և քաղաքացիական իրավունքները: Հոչակագրի հետ միասին դրանք կազմում են Մարդու իրավունքների միջազգային օրինագիծը:

Այս հոչակագրը եկմը հանդիսացավ մարդու իրավունքների վերաբերյալ ավելի քան 80 կոնվենցիաների և հոչակագրերի համար, ներառյալ ոսացյական խորականության, կանանց նկատմամբ խորականությունը վերացնելու, երեխաների իրավունքների մասին կանոնադրությանը, վախառականների կարգավիճակի և ցեղասպանության կանխարգեման մասին կոնվենցիաները, ինքնորոշման, որնի անհետացումների ու գորգացման վերաբերյալ հոչակագրերը:

Արդեն գրեթե ավարտելով շտիւմիշների մշակման աշխատանքները՝ ՍԱԿ-ն իր գործունեության կենտրոնը մարդու իրավունքների պահպաննան ուղղությամբ աշխատանքներից տեղափակում է դեպի մարդու իրավունքների մասին օրենքների կանոնագրությունը որպես: Մարդու իրավունքների գծով գերազայն հսկանականություն, որը գրադրում է մարդու իրավունքներին առնչվող ՍԱԿ-ի բոլոր գործությունների կարողինացմամբ, հսկանագրությունը է կատարվությունների հետ մարդու իրավունքների պահպաննան միջոցառումների բարեւակման, խախտումների կանխարգեման և շարաշակումների բացահայտությամբ: Մարդու իրավունքների ՍԱԿ-ի հանձնաժողովը՝ որպէս կանոնադրությունների կարողինացմամբ, հսկանագրությունը է կատարվությունների հետ մարդու իրավունքների պահպաննան միջոցառումների բարեւակման, խախտումների կանխարգեման և շարաշակումների բացահայտությամբ: Մարդու իրավունքների ՍԱԿ-ի հանձնաժողովը՝ որպէս միջկառավարական մարմին, հանդիսավորությունների կազմակերպություն հասարակական կամաց ազգային մարդու իրավունքների կենսագործումը վերանայելու համար: Հանձնաժողովը նշանակում է անկախ վարչական մարման՝ անկախ պահպան և անկախ գործություն ունեցող կառավարության համար: ՍԱԿ-ի ժամանակակից մարմանը կամ հանձնաժողովը պահպան է անկախ վարչական մարման՝ անկախ պահպան և անկախ գործություն ունեցող կառավարության համար: ՍԱԿ-ի ժամանակակից մարմանը կամ հանձնաժողովը պահպան է անկախ վարչական մարման՝ անկախ պահպան և անկախ գործություն ունեցող կառավարության համար: ՍԱԿ-ի ժամանակակից մարմանը կամ հանձնաժողովը պահպան է անկախ վարչական մարման՝ անկախ պահպան և անկախ գործություն ունեցող կառավարության համար:

ՍԱԿ-ի մարդու իրավունքների գրասենյակները կոչված են

վայորաք նախազգուշացնելու խախտումների մասին, կասեցնելու
ընդհարումները, բացահայտելու ընդհարումների արմառական
պատճառները: Մարդու իրավունքների վերաբերյալ
միջոցառումները կազմում են ՍԱԿ-ի մի շարք խաղաղապահ
գործոդրությունների մի բարարիչը ինչպես օրինակ, Վլասառանում
և Գվատեմալայում: Հայիրիոն, Ամերիկայի Միացյալ
Նահանգների ՍԱԿ-ի միասնական կազմակերպությունն
իրականացնում է այդ աշխատանքը: Ընդհանուր ստանդր, մարդու
իրավունքներին առնչվող ՍԱԿ-ի գործոդրություններն անցկացվում
են 15 երկներում կամ տարածքներում:

Մարդու իրավունքների նկատմամբ հարգանքի սերմանումը
առաջնային առաջ է գրադենում ՍԱԿ-ի կայուն զարգացման
օժանդակության ուղղված գործոդրություններում: Զարգացման
իրավունքը մասնավորապես դիմում է դրան շարժուն
գործընթացի մի մաս, որը միավորում է բոլոր բարարացիական,
մշակութային, անտեսական, բարարական և տողիարական
իրավունքները, որոնք և ապահովում են անհատի բարեկեցությունը
հասարակության մեջ: Կայուն զարգացման իրավունքը ձևոր բերելու
համար անհրաժեշտ է արմատափի անել աղքատությունը, մի բան,
որ հանդիսանում է ՍԱԿ-ի գերնսկատակը:

Միջազգային օրենք

ՍԱԿ-ի կանոնադրությունը մասնավորապես կրչ է անում
Միավորված ազգերի կազմակերպությանը առաջատար
մերժմերով համակարգել և զարգացնել միջազգային օրենքները:
Այս աշխատանքի արդյունքում առեղծված կոնվենցիաները
դաշնագերեք և շահանիշները առաջարկում են գործոդրությունների
մի շրջանակ, որը իրանում է միջազգային ասպարեզում
խաղաղության և անվտանգության, անտեսական և տողիարական
զարգացումը: Այդ կոնվենցիաները ստորագրող պետությունները
իրավաբանական պարագաներություն են կրում: Որոշ
կոնվենցիաներ պետությունների միջև օրենքի կառավարման
հարաբերությունների հիմքն են կազմում, ինչպես օրինակ
դիմանազիստական հարաբերությունների մասին կոնվենցիան կամ
միջազգային գետերի օգտագործումը կարգավորող կոնվենցիան:
Ծովերի մասին օրենքի կոնվենցիայի համաձայն, բոլոր երկներն
իրավունք ունեն հսկութափական օգավերու օվկիանոսի
քարիքներից՝ միաժամանակ պահպաներով այն արտուռումից և
նսկասուելով նսկարկումների և հետազոտությունների կատարման
ազատությանը: Թոնարելու ապօրինի առևտուրն արգելու

կոնվենցիան թմրաղելերի առևտուրն արգելող ամենազլաւովոր միջազգային պայմանագիրն է:

Միջազգային առևտուրի մասին օրենքի ՄԱԿ-ի համանաժողովը մշակում է կանոններ և սուբյեկտույթը, որոնք կոչված են համապատասխանեցներու և դրույն դարձնելու միջազգային առևտուրը կարգավորող օրենքներով:

ՄԱԿ-ը նաև առաջինն է, որ բայց էլեկտրոնաց միջազգային բնապահպանության օրենքի վերաբերյալ: Այնպիսի համաձայնագրեր, ինչպիսիք են անսպառացման դեմ պայքարի կոնվենցիան, օգնի շերտի մասին կոնվենցիան, վճարակար բարփոխները սահմանեց դրույն թանաքարիերու մասին կոնվենցիան, դեկավարվում են ՄԱԿ-ի Շրջակա միջավայրի պահպանության ծրագրի կողմից:

Ռիարեկտորյան դեմ պայքարի նախարարության ՄԱԿ-ը և նրա մասնագիտացված գործակարարությունները մշակել են միջազգային համաձայնագրեր, որոր և հանդիսանում են անարեկտորյան դեմ պայքարի իմբնական իրավական գործիքները:

Վերջ անպատիծ մնալուն

Մարդասփրական օրենքների զանգվածային խախտումները նախկին Հարավսլավյան տեղի տնօւցած կրկների ժամանակ հանդեցրին այս բանին, որ Անվանագործյան խորհուրդը 1993թ. ստեղծեց միջազգային արիտոնալ դրասապարակության համար, այդ հականարտուրյան ընթացքում պատերազմի հանցանքների մեջ մեղադրավոր անձանց: 1994թ. խորհուրդը ստեղծեց երկրարդ արիտոնալ պարտավորությունը՝ որը պետք է բեր Ռուսակայի ցեղասպանության մեղադրյալներին: Տրիբունալները մի շաբթ ամբաստանյաներ են կոնվենցիոն դրասապարան առաջ: 1998թ. Ռուսակայի արիտոնալը կայացրեց ցեղասպանության հանցանքի դեմ միջազգային դրասապարանի կողմից երրորդ կայացված առաջին դրասավճռը, ինչպես նաև առաջին պատիժը նման հանցանքի համար:

Միացյալ ազգերի կազմակերպության հիմնական նպատական դրասապարտությունը մեկը այն է՝ հանդիսանալ միջազգային մէխանիզմ հաշվետվարյան պահանջելու մարդու իրավունքների քաղաք խախտումների համար, զիսակցելոց 1988թ., եղբ կառավարությունները համաձայնեցին հիմնել Միջազգային քրեական դրասապարան: Դատարանն ամեն ցեղասպանության ուժագործներին պատմելու և նարդիկության դեմ ուղղված այլ հանցանքների համար նախատեսված բոլոր պատժամիջոցները: Դատարանն առեղծումը բվեալիքին միջազգային հանրությունը

բարքի համար պարզ դարձեց, որ հանցանքներն ու
ոճագործություններն այլև չեն կարող անպատճեցնալ:

ՄԱԿ-ը մասնակցել է նաև միջազգային մարդասիրաթյան
օրենքի մասին կոնվենցիաների մշակմանը:

Արդարությանն ու իրավահավասարությանն ուղղված այլ միջոցառումներ

1945թ. 750 միլիան մարդ էր սպառում ոչ ինքնակառավարվող
տարածքներում: Այսօր այդ թիվը նվազել է մինչև 1,3 միլիանի և
երեսնականում շնորհիվ այն վճռուս դրդի, որ խաղացել է ՄԱԿ-ը
կախման մեջ գտնվող մարդկանց աշակցելու և անկախաթյան
նվաճման գործընթացը արագացնելու սպառությանը: Ակադ 1960թ.,
երբ Գլխավոր ասամբլեան ընդունեց Գաղաքարային երկրներին և
ժողովորդություններին անկախաթյուն շնորհելու նախին հոչակազիրը,
մոտ 60 նախկին զարդարային տարածքներ ձեռք բերեցին
անկախաթյուն և միացան ՄԱԿ-ին անկախ երկրների
կարգավիճակով: Ասամբլեան նպատակ տվի վերջ տալ
զարդարադրությանը մինչև 2000 թվականը:

Ավելի քան 30 տարի տևած ՄԱԿ-ի գլխավորած շարժումը
օգնեց վերջ առ Հարավային Աֆրիկայում ոստայական
խորականության ստարտսիդի համակարգին: 1994 թվականին
ՄԱԿ-ի դիասորդների առաքելությունը հետևում էր այդ երկրի
տառաջին համաժողովրդական ընտրություններին:

ՄԱՐԴԱՍԻՐԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹՅԱՆ ԻՆՉՊԻՍԻ ՄԻՋՅԱՌՈՒՄՆԵՐ Է ԻՐԱԿԱՆԱՑՆՈՒՄ ՄԱԿ-ը

Մարդկությանը սպառնացող սպեսները կարող են տեղի
ունենալ ցանկացած վայրում և ցանկացած ժամանակ: Անկախ
բնույթից, լինի ջրենելու թև երաշա, երկասարժ թև
քաղաքացիական ընդհարություն, նման սպեսները նշանակում են
կորպած կյանքեր, տեղահանված բնակչներ, ծանր
տառապամբեր և գոյատեւելու անընդունակ մարդկային խմբեր:

Օգնություն արտակարգ իրավիճակներում

Նման սպեսների ժամանակ ՄԱԿ-ի անդամ
կազմակերպությունները տառմածներին (մեծ մասը կանայք,

երեխաներ, մեծահասակներ) ապահովում են սննդամբերով, ապահովաբառով, քժշկական միջոցներով, անհանդակական օգնությամբ:

Այդ օգնությունը ֆինանսավորելու և կարիքավորներին արանարդելու նպատակով, Միավորված

Ազգի կազմակերպությունը միջազգային դրույթում հայրայրել է միջարդաբար դրաբաներ: 1998թ. ՍԱԿ-ի միասնական կոչերի շնորհիվ մոտ 2 միջարդ ամերիկյան դրաբարի արժուարժյամբ երաշխիք ձեռք բերվեց, որն արտակարգ իրավիճակներում կատակացվի մոտ 25 միջան մարդու հոռամիտար օգնությունը ֆինանսավորելու համար: 1997-1998թթ. ընթացքում ՍԱԿ-ը 51-ից ավելի անդամ երկրների օգնել է հստակարել ավելի քան 77 բնակչություն առաջնային և շրջակա միջավայրի ենթակամած արտակարգ իրավիճակներ:

Հոգածիսար օգնություն ցուցաբերելիս անհրաժեշտ է, որ ՍԱԿ-ը հստակարի ավելա որբանի տեխնիկական և անվտանգության հարցերին առնչվող խաչընդուները: Տուժած տարածքին մոտենալին արդեն խև կարող է կարևոր խաչընդուն հանդիսանալ: Վերջին տարիների ընթացքում շատ ճգնաժամեր էլ ամենի են խարացել մարդու իրավունքների նկատմամբ հարգանքի կորսափ պատճառապես: Հոգածիսար օգնության շնկառներին բայց չի արվել օգնության ձեռք մեւնել տուժածներին, խև ընդիմական կողմերն իրենց գործողությունները միասմնավոր ուղղել են բնդուեած քաղաքացիական և աջակցող ոժերին: Ակաս 1992թ., աշխարհում մեւ իրեն մարդասիրական պարագը կատարելիս ականվել են ՍԱԿ-ի ավելի քան 139 քաղաքացիական ծառայողներ և պատասն են Վերցվել 143-ը: Տեղում արտակարգ իրավիճակներին արձագանքեր և ճգնաժամերի ընթացքում մարդու իրավունքների խախոսուները կանխելու գործընթացում մեծ է ՍԱԿ-ի՝ նարբան իրավունքների գծով գերազանց հանձնականարի դերը:

Սարգվությանը պատճենացող ճգնաժամերի ժամանակ, ՍԱԿ-ը կողմին աշնում է իր աշխատանքները օգնության հիմնական մարմիններից կազմված հանձնաժողովի միջոցավ, որը զիսավորում է ՍԱԿ-ի արտակարգ իրավիճակների օգնության գծով կողրդիմատորը: Հանձնաժողովի անդամներն են ՍԱԿ-ի Սանկական հիմնադրամը (UNICEF), ՍԱԿ-ի Զարգացման ծրագիրը (UNDP), Պարենի համաշխարհային ծրագիրը (WFP), ՍԱԿ-ի Փախտականների հարցերով գերազանց հանձնականարի գրանցումը կանչելու գրանցույթը (UNHCR): Նրա կազմում ներկայացված են նաև ՍԱԿ-ի այլ գործակալություններ, ինչպես

նաև հիմնական մարդասիրական օգնության միջկառավարական և հասարակական կազմակերպություններ:

Մարդասիրական արձագանք

Արտակարգ իրավիճակների օգնության գծով կարդինալառը պատասխանառու է մարդասիրական օգնության բաղադրականացնելու մշակման, մարդասիրական գաղափարների տարածման, հասարակական գիտակցության աճի, օրինակ, գեների տարածման և կամ պատժամիջոցների հասարակական հետևանքների մասին:

Բորբ նրանք, ովքեր խոսափել են պատերազմից, հետապնդումից կամ մարդու իրավունքների չարաշահումներից, ինչպես օրինակ, վախառականները և իրենց բնակչավայրերից անքանաված անձններ, օգնության են ստանում ՍԱԿ-ի Փախառականների գծով գերազայն հանձնակառարի (UNHCR) գրասենյակից: 1998թ. գրասենյակը գրադրում էր մոտ 22 միլիոն մարդու հարցերով: Գրասենյակն իր ամենածավալուն ծրագրերն իրականացրել է Արևմտյան Ասխայում (մոտ 2-3 միլիոն աֆրան վախառականներ), նաև կին Հարավարևմտյան (մոտ 1,8 միլիոն օգնությամ կարիք ունեցողներ) և Աֆրիկայի Մեծ Լճերի շրջանում (մոտ կես միլիոն վախառականներ):

Համաշխարհային պարենային ծրագիրը (WFP) գրադրում է արտակարգ իրավիճակներուն պարենի մասուակարարնամբ: Այն կանոնավոր կերպով բավարարում է աշխարհի գրեթե երկու երրորդ մասի պահանջները:

1997 թվականին ծրագիրը պարենային օժանդակություն է ցուցաբերել ընդհարումներից առաջած 19,1 միլիոն մարդու: Նոյն ժամանակահատվածում՝ ՀՊԾ-ն պարենային օժանդակություն է ցուցաբերել երաշխաց ո ջրհեղեղից առաջած 10 միլիոն մարդու:

Վերջին տասը տարիների ընթացքում պատերազմի և քաղաքական կյանքի ընդհարումների հետևանքով, 1 միլիոն երեխա մեկուացել է իր ծննդներից, 12 միլիոնը մնացել է անօրինան, 10 միլիոնը խփան տրավմայի է ենթարկվել: UNICEF-ը ջանում է բավարարել նրանց կարիքները՝ տրամադրելով մենդումքերը, խմելու ջուր, դեղամիջոցներ և ասպասարան: ՍԱԿ-ի Մանկական իմբնագրանը ստացին է ձեռնարկել «Երեխաները որպես խաղաղության գոտի» գաղափարը, սկիզբ է դրել «Հասպան օրեր» և «Հասպանության միջանցք» միջոցառումներիմ՝ նպաստակ ունենալով պաշտպանել երեխաներին գինված ընդիւրամների ժամանակ և ապահովել նրանց ամենակենական:

ծառայաթյաններով:

Աղեաների կանխառմն ողբանց պատրաստ լինելը ևս կազմում են ՍԱԿ-ի մարդասիրական միջոցաւումների մասը: 1998 թվականին, օրինակ, ՍԱԿ-ի Չարգացման ծրագիրը, աղեաների լին պայքարի նպաստակով 11 երկներում սունդոց ներուժի ձևավորման ազգային ծրագրեր: Եվ աղեակի դեպքում Չարգացման ծրագիրը օժանդակության աշխատանքները կուրդինացնում է տեղական մակարդակով:

ՍԱԿ-ի Չարգացման ծրագիրը աշխատանքներ է տանում նաև, որպեսզի արտակարգ իրավիճակներում հառկացվող օգնությունը նպաստի վերականգնմանն ու երկարածանկեան կայտն գարգացմանը: Արակարգ իրավիճակներից մեծապես սուժած և կամ նահականարսության լրջանում գտնվող երկներում նարդասիրական օգնությունը դիտվում է որպես գարգացման, բարպարական, ֆինանսական օգնությանը զուգահեռ անցկացվող համբուխանուր խաղաղաստեղծ միջոցաւումների մաս:

Ի՞նչ է անում ՍԱԿ-ը կայուն գարգացման համար

ՍԱԿ-ի գլխավոր մանդատներից մեկը բարձր կենսամակարդակի, աշխատանքի գրադաժուրյան, անտեսական և սոցիալական առաջընթացի և կայտն գարգացման խթանումն է: ՍԱԿ-ի գրծունեության ավելի քան 70 տոկոս ուղղված է այս մանդատի կենսագրծնանը: Այդ գրծունեությանն առաջ տանող հսկատաճքն այն է, որ աղքատության վերացումն ու անենուր նարդական կենսական պայմանների բարեկալումն աշխարհի կայտն խաղաղության հասաւումն ապահովող անհրաժեշտ բայերն են:

ՍԱԿ-ն իրենից ներկայացնում է կայտն գարգացումը խթանող սուսնձնահասում ուժ: Նրա ներկայությունն ամենուր է, իսկ երա բազմարուվանակ մանդատը անդրադառնում է սոցիալական, տնտեսական և արտակարգ իրավիճակների պահանջներին: ՍԱԿ-ը չունի որևէ ազգային կամ կոմերցիոն շահագրգություն: Վարերազմայն բարպարական որոշումներ կայացնելու բոլոր երկները հարուստ քե աղքատ, ունեն ձայնի իրավունք:

Օրակարգի կազմումը

ՍԱԿ-ը վճռորոշ դեր է խաղացել կայտն գարգացմանն ուղղված գրծունեությունների վերաբերյալ միջազգային հանաձայնության ձեռքբերման գործընթացում: Ականձ 1960 թվականից Գլխավոր տսամբէկան 10-ամյա անդրտուրյանք մի շարք միջազգային

զարգացման ուղղությունների միջոցակ օժանդակել է սահմանել գերակայություններն ու նպատակները: Տասնամյակների ընթացքում հետևողականորեն ընդգծվել է առաջնային անհրաժեշտությունը ացիսական և անտեսական զարգացման բորբ բնագավառներում: Զարգացման չորրորդ տասնամյակի (1991-2000) համար սահմանված չորս առաջնային որորությունները հետևյալն են. աղքատություն և սով, ճարդկային ռեսուրսներ և վարչական զարգացում, բնակչություն և շրջակա միջավայր:

Համաշխարհային մի շարք գիտաժողովներ ճանաչել են հետևյալ բնագավառների համբուղանոր խնդիրների լուծման գործնական աղյուսները. կրթություն (1990թ.), շրջակա միջավայրի պահպանություն և զարգացում (1992թ.), մարդու իրավունքները (1993թ.), բնակչություն և կայուն զարգացում (1994թ.), բնական սպեսների հնարավոր նվազեցում (1994թ.), ացիսական զարգացում (1995թ.), հսարաւական կյանքում կանոնաց առաջարկություն (1995թ.), մարդու կենսավիճակի կարգավորում (1996թ.), սննդամբերի սպասություն (1996թ.): ՄԱԿ-ի ներկայունս սերտ համագործակցություն է իր անդամ կելիքների հետ այդ զիտաժողովներան կայացված որոշումների կենացքործման ուղղությամբ:

ՄԱԿ-ը զիտափորում է բազմաթիվ նոր զարգացման կարևոր ծրագրերի մշակման գործնարկաց. դրանք են՝ կայուն զարգացում, հսարաւական կյանքում կանանց առաջարկություն, մարդու իրավունքները, շրջակա միջավայրի պահպանություն և կառավարություն, ինչպես և զարգացույթ ծրագրերի կենացքործում: Գլխավոր ասամբլեան այս բնագավառները մոտեցրել է զարգացման ստավել ծանր որորություն, այն է՝ անտեսական աճ, աղքատության վերացում, անկատը, ացիսական հարցեր: Զարգացման քաղաքականության հիմնարժեքը ներկայացնող սկզբնական ասարքեակը վերագրվել է Զարգացման օրակարգը: 1997 թվականին ընդունված այս պայմանագիրը սահմանում է միջազգային համագործակցության շրջանակները և հսարաւում ՄԱԿ-ի կենացքունական դերը տնտեսական և ացիսական զարգացմանն ուղղված միջազգային օժանդակության բնագավառում:

Զարգացմանն ուղղված օժանդակություն

ՄԱԿ-ի համակարգը, որը ներկայացված է ՄԱԿ-ի մասնագիտացված գործակաբությունների, ՄԱԿ-ի ծրագրերի ու

ի իմնադրամների միջոցով, իր բազմաքնյայր գործունեությամբ խթանում է տնտեսական և տղիալական ոլորտում ստացարձակած խնդիրները:

Մասնագիտացված գործակարությունների լիազորություններն ընդուրվում են գրեթե բարե տնտեսական ու տղիալական ոլորտները: Այդ գործակարությունները աշխարհի բարե երկրներին ցուցաբերում են աելինիկական օժանդակություն և գործական այլ բնույթի օգնություն:

Համագործակցելով ՄԱԿ-ի հետ՝ նրանք օգնում են մշակել բարպարականություններ, չափանիշներ և ողեցույցներ, խրանել օգնարյան միջոցառումները և կենարունացնել ֆինանսական միջոցները:

Համաշխարհային բանկն, օրինակ, տարեկան ամենի քառ 20 միջիադր ամերիկյան դրամը է հառկացնում զարգացման օժանդակության ծրագրերին: Զարգացող երկրներն այդ փարկերն օգտագործում են իրենց տնտեսություններն անդապնդեր և շուկաները ընդլայնելու նպատակով:

Չնայած փարկերը տրվում են միայն կատավարությանը կայտն աճ ապահովելու ննապատճելվ, բանկերն աշխատում են նաև աելական համայնքների, հասարակական կազմակերպությունների և Միջազգային ֆինանսական կորպորացիայի (IFC) միջոցով, նաև մասնավոր ձեռնարկությունների հետ:

ՄԱԿ-ի և մասնագիտացված գործակարությունների միջև սերտ համագործակցությունն ապահովվում է Կոորդինացիայի վարչական հանձնաժողովի միջոցով, որը կազմված է Գլխավոր բարտողարքի, մասնագիտացված գործակարությունների ղեկավարների և Աստմային էներգիայի միջազգային գործակարություններց:

ՄԱԿ-ի ծրագրերն ու իմնադրամները գործում են Գլխավոր աստմայի և տնտեսական ու տղիալական հարցերով խորերի ենթակարգության տակ և կազմական և տղիալական մանդատով: Ընդհանուր համագործակցությունն արյունավետ դարձնելու նպատակով 1997թ. Գլխավոր բարտողարքը իմնեց տնտեսական և տղիալական հարցերով Գործադիր հանձնաժողով, որը կազմված է Քարտուղարության համապատասխան բաժիններից և գրասենյակներից, տարածաշրջանային հանձնաժողովներից, ՄԱԿ-ի հետազոտական մարմններից, ՄԱԿ-ի Զարգացման խմբից, որի էլ իր եերքին բաղկացած է ՄԱԿ-ի գործող

Իմնապրամներից և ծրագրերից:

Սոցիալական և տնտեսական առաջընթացի հասնելու գործնքացը զիսավորամ է ՄԱԿ-ի Զարգացման ծրագրը (UNDP): Այն սոցիալական կայսեր զարգացմանն ուղղված ամենախշոր և բարեփոխույթ դրամներն նպաստեր շնորհող ծրագիրն է: Այն գործում է 174 երկրներում ու ապահովելում և կոչված է նպաստեր տեխնիկական համագործակցության ու աղքատության վերացմանը:

ՄԱԿ-ի Մանկական իմնապրամն (UNICEF) երեխաների երկարաժամկետ գոյատևումը, սահշտվանությունը և բարեկեցիկ կյանքին ապահովության մեջ գրանցությունը կազմակերպությունն է: Մոտ 150 երկրներում ՄԱԿ-ի Մանկական իմնապրամնի ուղարկության վեճնորում երեխաների պատվաստման, առաջնային բաժօղնության, խնամքի և կրթության խնդիրներն են:

ՄԱԿ-ի մնացած ծրագրերը զարգացմանն ուղղված իրենց գործունեության մեջ համագործակցում են կառավարության և հասարակության կազմակերպությունների հետ: Համաշխարհային պարենային ծրագրը (WFP) մնանաբերքի օգնություն հասկացնող աշխարհի ամենախշոր կազմակերպությունն է՝ որպես և արտակարգ իրավիճակների օգնության ծրագրի, և զարգացման ծրագրերի մոտ: ՄԱԿ-ի Բնակչության իմնապրամն (UNFPA) բնակչության ոգնություն հասկացնող միջազգային ամենախշոր իմնապրամն է: ՄԱԿ-ի Շրջակա միջավայրի պահպանության ծրագրի (UNEP) նպատակն է ամենուր խրախուսել առողջ միջավայրի պահպանում: Իսկ ՄԱԿ-ի Մարդու կենսավիճակի կարգավորման կենտրոնն (UNCH), (Habitat) օգնում է առողջության համար վտանգավոր պայմաններում ապրող մարդկանց:

Համբայինուր տնտեսության մեջ զարգացող երկրների մասնակցությունը խրախուսելու համար ՄԱԿ-ի Առևտյալ և զարգացման զիտաժառավը (UNCTAD) նպաստում է միջազգային առևտյալ զարգացմանը: Այն համագործակցում է նաև Առևտյալ համաշխարհային կազմակերպության (WTO) հետ, որն առանձին կազմակերպություն և Ժնևում գտնվող Առևտյալ միջազգային կենտրոնի միջոցով նպաստում է զարգացող երկրներից արտադրության արտահանմանը:

ՄԱԿ-ի համակարգը մեծապես կենտրոնացնում է իր ուժերը, որպեսզի կարողանա զրադարձ այնպիսի դժվարին խնդիրներով, որոնք դեռև չեն հանդիպել գործունեության մեջ և որոնք ինքնուրույն գործել ցանկացող ցանկացած երկրի համար մեծ

դժվարություն են ներկայացնում:

ԶԻԱՀ/ՄԱԿ-ի միասնական ծրագրում, օրինակ, իրենց փոքրներ և միավորների ՄԱԿ-ի վեց գործակաբարյությունները և ծրագրերը, որոնք փոքրությունների մի համաճարակի, որով ամրապն աշխատի ախտահարություն է ամենի բան 45 միջին նարդ: ՄԱԿ-ի 10 տարվա ականությամբ և 25 միջինարդ ամերիկյան դրամը արժուարժյանը հասուն նախագիծն Աֆրիկայում ՄԱԿ-ի գործունեարյան զրեք բարոր ողբաները միացնում է մենական լոնդոնուր ծրագրում, որի նախառակի է ապրանության հիմնական կրթության, առողջապահական ծառայությունների և անվտանգ սննդաբերքի առկայությունը այդ մայր ցամաքում: Եթակա միջավայրի պահպանության 2 միջիարդ ամերիկյան դրամը արժուարժյանը համեմքինուր ծրագիրը դեկավարվում է ՄԱԿ-ի Զարգացման ծրագրի, Եթակա միջավայրի պահպանության ծրագրի ու Համաշխարհային բանկի կողմից: Այն օգնում է գարգառող երկրներին Եթակա միջավայրի պահպանության ծրագրեր իրականացնել:

1998թ. ՄԱԿ-ի Մանկական հիմնարքամբ, ՄԱԿ-ի Զարգացման ծրագիրը Համաշխարհային բանկը և Առողջապահության Համաշխարհային կազմակերպությունը սկսեցին միասնական ուժերով պայարտել մարդկայի դեմ, որը տարեկան ապահով է ամենի բան և միջին նարդ: Այդ սրբությամբ միջոցառությունները կրականացվեն միջազգային կազմակերպությունների, կառավարությունների, ակադեմիական հաստատությունների, մասնավոր սեկտորի և հասարակական կազմակերպությունների հետ համատեղ:

Մասնագիտացված գործակալություններ

Ներքնակար կազմակերպությունները ՄԱԿ-ին են միացել հասուն պայմանագրերով:

- **(ILO) Աշխատանքի միջազգային կազմակերպություն**
Աշխատանքի պայմաններն ու աշխատանքային հետարարությունները բարեկավեր նպատակով մշակում է քաղաքականության, ծրագրեր, ինչպես նաև աշխատանքի ստանդարտներ, որոնք օգուազքնիւմ են ամրու աշխարհում:
- **FAO (ՄԱԿ-ի պարենի - գյուղատնտեսության կազմակերպություն)**
Նպաստում է զուրածանութեական արտադրողականության,

սննդամբերքի անվտանգության ապահովմանը, ինչպես նաև զյուղական բնակչության կենսամակարդակի բարձրացմանը:

- **UNESCO (ՄԱԿԻ Կրթության, գիտության - մշակույթի կազմակերպություն)**

Խորանում է կրթության, մշակույթի, աշխարհի բնական և մշակութային ժառանգության զարգացումը, զիտության մեջ միջազգային համագործակցությունը, նաև լի ու հարորդակցման ազատությունը:

- **WHO (Առողջապահության համաշխարհային կազմակերպություն)**

Կողայինացնում է առողջապահութան խնդիրների լուծմանն արդիական ծրագրեր և համայն մարդկության համար հետարարքին ապահովում է բարձրագույն մակարդակի առողջություն: Այն գրեթե է պատվաստման, առողջապահութան կրթության և կենսական դեղամիջոցների նաև ակադեմիան բնագավառում:

- **World Bank Group (Համաշխարհային բանկի խումբ)**

Այլառությունն նվազեցնելու և կայուն անտեսական աճ սպասելու նպատակով փարկեր է տրամադրում և տեխնիկական օգնություն ցոյց տալիս զարգացող երկրներին:

- **IMF (Միջազգային արժույթային հիմնադրամ)**

Նպաստում է միջազգային արժույթային համագործակցությանը ու ֆինանսական կայունացմանը, սպասելում է խորպատմության և ֆինանսական հարցերի վերաբերյալ ճշտական համաժառանգմանը:

- **ICAO (Միջազգային քաղաքացիական ավիացիայի կազմակերպություն)**

Սշակում է օդային արանապրափ անվտանգության, ապահովության և արյունավետության համար անհրաժեշտ միջազգային սահմանադրամներ և քաղաքացիական ավիացիայի բոլոր օդակեներում ծառայում է որպես միջազգային համագործակցության կողմինաւոր:

- **IFRS (Համընդհանուր փոստային միություն)**

Փոստային ժառայությունների համար սահմանում է միջազգային կանոններ, ցոյց է տալիս անհամար կազմակերպությունների առնչությամբ նպաստում համագործակցությանը:

- **ITU (Միջազգային հեռահաղորդակցման միություն)**

Հեռահաղորդակցման բոլոր անսակների զարգացման

նպատակով խթանում է միջազգային համագործակցությունը, կողրիխնացնում ուղիղոյի և հետուաւստ նույթյան հաճախականությունների օգտագործումը, նպաստում անվտանգության միջոցների զարգացմանն ու հետագառնությունների անցկացմանը:

- **WMO (Համաշխարհային օդեր-ութարանական կազմակերպություն)**

Խթանում է երկրի մքնուրբուռմ և եղանակի փոփոխությունների հետ կապված գլաւական հետագառնությունները անցկացումը, հեշտացնում օդեր-ութարանական ավշադերի ընդիւնուր փայտիտրյունը:

- **IMO (Միջազգային ծովային կազմակերպություն)**

Աշխատամ է միջազգային ծովային փախադրումների, ծովային անվտանգության սուբյեկտների բարեկավման և նավերի կողմից ծովային աղոտառումը նվազեցնելու ուղղությամբ:

- **WIPO (Համաշխահային նոտավոր սեփականության կազմակերպություն)**

Խթանում է նոտավոր սեփականության միջազգային սպառավանությունը և համագործակցությանը հեղինակային իրավունքի, ասրանքանիշերի, արդյունաբերական դիզայնի և արտանայդերի որակում:

- **IFAD (Գյուղատնտեսության զարգացման միջազգային հիմնադրամ)**

Կենտրոնացնում է ֆինանսական միջոցները զարգացող երկրներում սննդի արտադրության և սննդման նակարգակը բարձրացնելու համար:

- **UNIDO (ՄԱԿԻ արդյունաբերության զարգացման կազմակերպություն)**

Տեխնիկական օժանդակության, խորելքատվական ծառայությունների և վերապատրաստման միջոցով խթանում է զարգացող երկրների արդյունաբերական սուսչընթացը:

- **IAEA (Առողմային Էներգիայի միջազգային գործակալություն)**

Լինելով ՄԱԿ-ի հովանավարության տակ գործող ինքնակար, միջկառավարական կազմակերպություն՝ գործակալությունը խթանում է միջազգային էներգիայի օգտագործումը անվտանգ և խսդաղանական նպատակների համար:

- ՄԱԿ-ի հայաստանյան գրասենյակը Երևանում բացվել է 1992թ. Հայաստանի ՄԱԿ-ին անդամակցելուց անմիջապես հետո:
 - ՄԱԿ-ի հայաստանյան գրասենյակի համահիմնադիրներն են Միավորված ազգերի Հասարակական տեղեկատվության բաժինը /ՄԱԿ-ի ՀՏԲ/ և Միավորված ազգերի Զարգացման ծրագիրը /ՄԱԶԾ/:
 - ՄԱԿ-ի ՀՏԲ ՄԱԿ-ի համակարգի վերաբերյալ տեղեկատվություն տարածող տեղական հիմնական առյուրներ:
 - ՄԱԿ-ի ՀՏԲ անընդհատ նոր տեղեկատվություն է տրամադրում լայն հասարակայնությանը քաղաքական, տնտեսական, տոghալական և հումանիտար բնագավառներում ՄԱԿ-ի նպատակների ու գործունեության մասին:
 - Այսօր ՀՏԲ-ի աշխատանքը դեկապարում է ՄԱԿ-ի ՀՏԲ-ի Ներկայացուցիչը:
- ՀՏԲ-ի հիմնական գործառությունները հետևյալն են.
- Աշխարհի ժողովուրդների շրջանում ՄԱԿ-ի աշխատանքի ու նպատակների գիտակցված ճանաչողության խրանում:
 - ՄԱԿ-ի կողմից սահմանված առաջնային խնդիրներին ու հասուլ իրադարձություններին առնչվող տեղեկատվական գործունեության պլանավորում, նախագծում և համակարգում խորհրդակցելով շահագրգուված այլ բաժանմունքների ու գրասենյակների հետ:
 - ՄԱԿ-ի հասարակական տեղեկատվական գործունեության համար օժանդակության և համագործակցության որոնում այլ կազմակերպություններից:
 - Զանգվածային լրատվական միոցների, կառավարության լրատվական ծառայությունների, հասարակական կազմակերպությունների ու ուսումնական հաստատությունների հետ արդյունավետ աշխատանքային հարթեցուրյունների հաստատում:
 - ՄԱԿ-ի կենտրոնական գրասենյակում անցկացվող կոնֆերանսներին վերաբերող նյութերի տեղական լեզվով բարգմանում, հրատարակում և լայնորեն տարածում:

UNITED NATIONS

Translated from "The UN in Brief" - 1998

Department of Public Information, Yerevan

Armenian - 1000 - August 1999